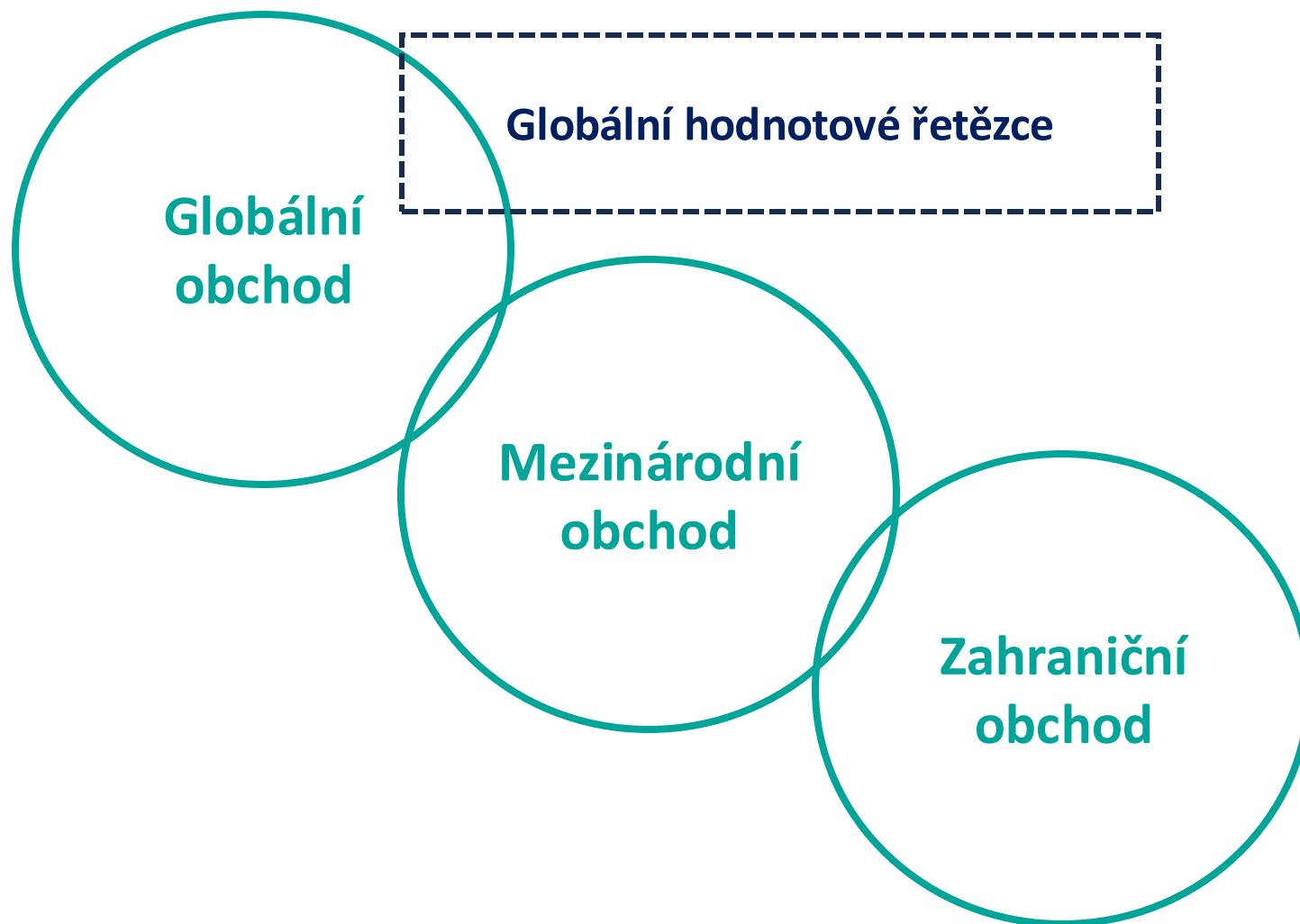

12. Význam zahraničního obchodu pro surovinový průmysl

prof. Ing. Lenka Fojtíková, Ph.D.

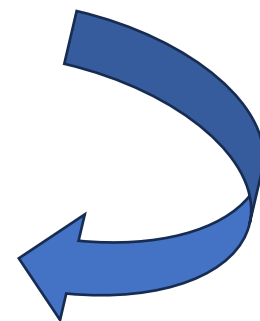

Směna a specializace

- Směna umožňuje zvýšení výroby tím, že umožňuje výrobcům, aby se specializovali
- **Absolutní výhoda** znamená, že je firma (země) v něčem lepší než jiné firmy (země)
- **Komparativní výhodu** má firma (země) v té činnosti, ve které je lepší než v jiných činnostech. Specializace firmy (země) na tu z obou činností, u které je firma (země) relativně lepší

Specializace firem (zemí) na základě komparativní výhody umožňuje **efektivnější využití výrobních faktorů**, a to zvyšuje jejich produkční kapacitu

Produkční kapacita je zvýšena bez zvětšení kapitálu, práce nebo jiného výrobního faktoru

Předpoklady pro specializaci dané firmy (země) – přirozený talent, přírodní podmínky, technologie, relativní vybavenost výrobními faktory

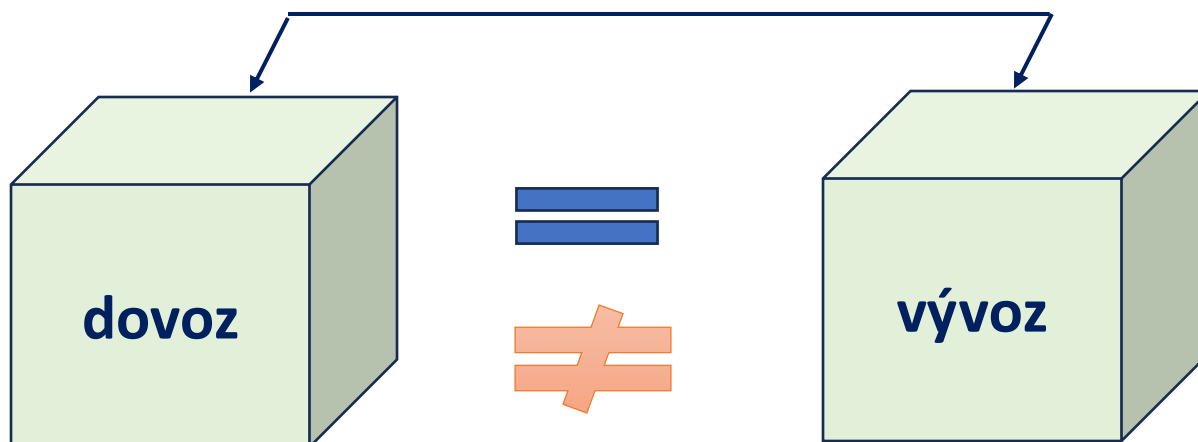
Země s relativní hojností přírodních zdrojů mají komparativní výhody v komoditách náročných na tyto přírodní zdroje

Komparativní výhody zemí se pod vlivem různých faktorů mohou v čase měnit

- **Struktura a počet obyvatel dané země** → působí na poptávku i nabídku
 - na trhu zboží a služeb
 - na trhu práce
- **Dopravní náklady**
- **Investice**
- **Technologie a inovace výroby**
- **Infrastruktura**
- **Regulační opatření**

Mezinárodní obchod – Zahraniční obchod

Mezinárodní obchod je ve své podstatě **arbitráž** na světovém trhu zboží

Obchodní bilance

Obrat zahraničního obchodu

export + import

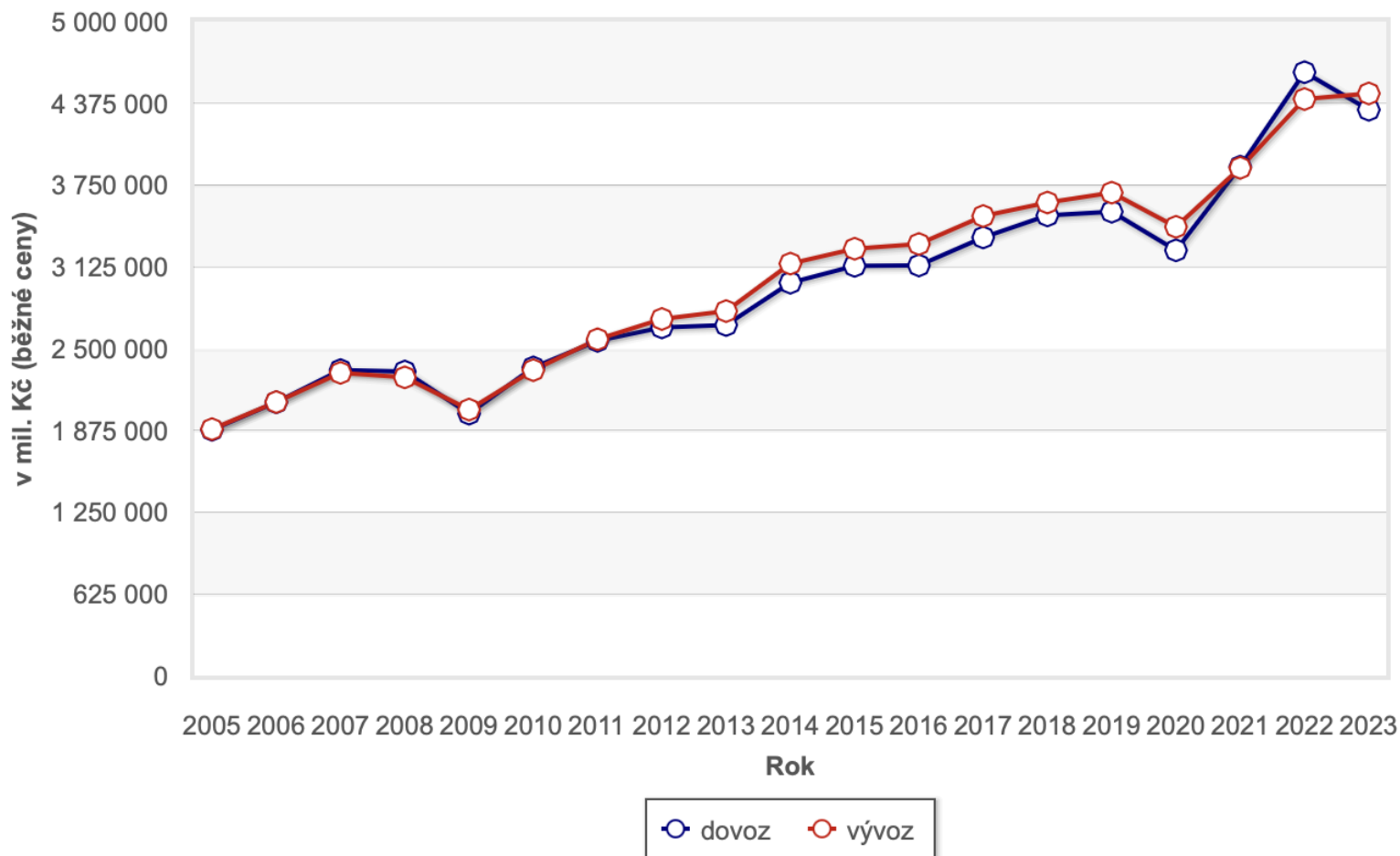

Zahraniční obchod ČR se zbožím

	Absolutně (v mil. Kč)			
	Obrat zboží	Vývoz zboží	Dovoz zboží	Bilance zboží
2005	3 762 417	1 883 791	1 878 626	5 165
2006	4 180 306	2 091 053	2 089 253	1 800
2007	4 649 557	2 314 158	2 335 399	-21 241
2008	4 604 032	2 279 850	2 324 182	-44 332
2009	4 035 643	2 033 355	2 002 288	31 067
2010	4 690 261	2 334 841	2 355 420	-20 579
2011	5 129 905	2 570 941	2 558 964	11 977
2012	5 387 275	2 725 843	2 661 432	64 410
2013	5 465 941	2 786 230	2 679 711	106 518
2014	6 152 387	3 149 198	3 003 189	146 009
2015	6 394 966	3 262 971	3 131 994	130 977
2016	6 434 558	3 299 106	3 135 452	163 654
2017	6 862 328	3 512 897	3 349 431	163 466
2018	7 134 014	3 616 240	3 517 774	98 466
2019	7 237 832	3 691 763	3 546 068	145 695
2020	6 681 523	3 430 582	3 250 942	179 640
2021	7 771 975	3 881 385	3 890 590	-9 205
2022	9 019 453	4 407 319	4 612 134	-204 815
2023	8 775 299	4 449 880	4 325 419	124 462

Zahraniční obchod se zbožím

Metodika zahraničního obchodu v ČR

!!! Pozor změna !!!

Český statistický úřad mění od roku 2020 doposud používanou terminologii. Nedochází k revizi doposud publikovaných údajů.

Údaje za roky 2019 a starší		Údaje za rok 2020 a novější
Národní pojetí	=>	Zahraniční obchod se zbožím
Přeshraniční pojetí	=>	Pohyb zboží přes hranice

Nerostné suroviny v obchodní nomenklatuře

Harmonizovaný systém číselného označování zboží (HS) – 21 tříd, 99 kapitol

TŘÍDA V – Nerostné produkty

 KAPITOLA 25 – Sůl; síra; zeminy a kameny; sádrovcové materiály, vápno a cement

 KAPITOLA 26 – Rudy kovů, strusky a popely

 KAPITOLA 27 – Nerostná paliva, minerální oleje a produkty jejich destilace; živičné látky; minerální vosky

TŘÍDA XIV – Přírodní nebo uměle pěstované perly, drahokamy nebo polodrahokamy, drahé kovy, kovy plátované drahými kovy a výrobky z nich; bižuterie; mince

 KAPITOLA 71 – Přírodní nebo uměle pěstované perly, drahokamy nebo polodrahokamy, drahé kovy, kovy plátované drahými kovy a výrobky z nich; bižuterie; mince

TŘÍDA XV – Obecné kovy a výrobky z obecných kovů

 KAPITOLA 72 – Železo a ocel

 KAPITOLA 73 – Výrobky ze železa nebo oceli

 KAPITOLA 74 – Měď a výrobky z ní

 KAPITOLA 75 – Nikl a výrobky z něho

 KAPITOLA 76 – Hliník a výrobky z něho

 KAPITOLA 78 – Olovo a výrobky z něho

 KAPITOLA 79 – Zinek a výrobky z něho

 KAPITOLA 80 – Cín a výrobky z něho

 KAPITOLA 81 – Ostatní obecné kovy; cermety; výrobky z nich

 KAPITOLA 82 – Nástroje, nářadí, náčiní, nožířské výrobky a příbory, z obecných kovů;
jejich části a součásti z obecných kovů

látky; minerální vosky

- **2701** – Černé uhlí; brikety, bulety a podobná tuhá paliva vyrobená z černého uhlí
- **2702** – Hnědé uhlí, též aglomerované, kromě gagátu (černého jantaru)
- **2703** – Rašelina (včetně rašelinového steliva), též aglomerovaná
- **2704** – Koks a polokoks z černého uhlí, hnědého uhlí nebo rašeliny, též aglomerovaný; retortové uhlí
- **2705** – Svítiplyn, vodní plyn, generátorový plyn a podobné plyny, kromě ropných plynů a ostatních plynných uhlovodíků
- **2706** – Černouhelný, hnědouhelný nebo rašelinový dehet a jiné minerální dehty, též dehydratované nebo částečně destilované, včetně rekonstituovaných dehtů
- **2707** – Oleje a jiné produkty destilace vysokotepelných černouhelných dehtů; podobné produkty, ve kterých hmotnost aromatických složek převažuje nad hmotností nearomatických složek
- **2708** – Smola a smolný koks z černouhelného dehtu nebo jiných minerálních dehtů
- **2709** – Minerální oleje a oleje ze živičných nerostů, surové
- **2710** – Minerální oleje a oleje ze živičných nerostů, jiné než surové; přípravky jinde neuvedené ani nezahrnuté, obsahující 70 % hmotnostních nebo více minerálních olejů nebo olejů ze živičných nerostů, jsou-li tyto oleje základní složkou těchto přípravků; odpadní oleje
- **2711** – Ropné plyny a jiné plynné uhlovodíky
- **2712** – Vazelína; parafín, mikrokrystallický parafín, parafínový gáč, ozokerit, montánní vosk, rašelinový vosk, ostatní minerální vosky a podobné výrobky, získané synteticky nebo jiným způsobem, též barvené
- **2713** – Ropný koks, ropné živice a ostatní zbytky minerálních olejů nebo olejů ze živičných nerostů
- **2714** – Přírodní živice (bitumen) a přírodní asfalt; živičné nebo ropné břidlice a dehtové písky; asfaltity a asfaltické horniny
- **2715** – Živičné směsi na bázi přírodního asfaltu, přírodní živice, ropné živice, minerálního dehtu nebo minerální dehtové smoly (například živičné tmely, ředěné produkty)
- **2716** – Elektrická energie

... **TŘÍDA V** – Nerostné produkty

└─ **KAPITOLA 27** – Nerostná paliva, minerální oleje a produkty jejich destilace; živočinné látky;
minerální vosky

└─ **2702 – Hnědé uhlí, též aglomerované, kromě gagátu (černého jantaru)**

└─ **2702 10** – Hnědé uhlí, též v prášku, avšak neaglomerované

└─ **2702 20** – Aglomerované hnědé uhlí

Klasifikace produkce CZ-CPA

Kód (alfabetický)	Název
A	PRODUKTY A SLUŽBY ZEMĚDĚLSTVÍ, LESNICTVÍ A RYBÁŘSTVÍ
B	TĚŽBA A DOBÝVÁNÍ
C	VÝROBKY A SLUŽBY ZPRACOVATELSKÉHO PRŮMYSLU
D	ELEKTŘINA, PLYN, PÁRA A KLIMATIZOVANÝ VZDUCH
E	ZÁSOBOVÁNÍ VODOU; SLUŽBY SOUVISEJÍCÍ S ODPADNÍMI VODAMI, ODPADY A SANACEMI
F	STAVBY A STAVEBNÍ PRÁCE
G	VELKOOBCHOD A MALOOBCHOD; OPRAVY A ÚDRŽBA MOTOROVÝCH VOZIDEL A MOTOCYKLŮ
H	DOPRAVA A SKLADOVÁNÍ
I	UBYTOVACÍ A STRAVOVACÍ SLUŽBY
J	INFORMAČNÍ A KOMUNIKAČNÍ SLUŽBY
K	FINANČNÍ A POJIŠŤOVACÍ SLUŽBY
L	SLUŽBY V OBLASTI NEMOVITOSTÍ
M	ODBORNÉ, VĚDECKÉ A TECHNICKÉ SLUŽBY
N	ADMINISTRATIVNÍ A PODPŮRNÉ SLUŽBY
O	VEŘEJNÁ SPRÁVA A OBRANA; POVINNÉ SOCIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ
P	SLUŽBY V OBLASTI VZDĚLÁVÁNÍ
Q	ZDRAVOTNÍ A SOCIÁLNÍ PÉČE
R	KULTURNÍ, ZÁBAVNÍ A REKREAČNÍ SLUŽBY
S	OSTATNÍ SLUŽBY
T	SLUŽBY DOMÁCNOSTÍ JAKO ZAMĚSTNAVATELŮ; VÝROBKY A SLUŽBY BLÍŽE NEURČENÉ, PRODUKOVANÉ DOMÁCNOSTMI PRO VLASTNÍ POTŘEBU
U	SLUŽBY EXTERITORIÁLNÍCH ORGANIZACÍ A INSTITUCÍ

CZ-CPA

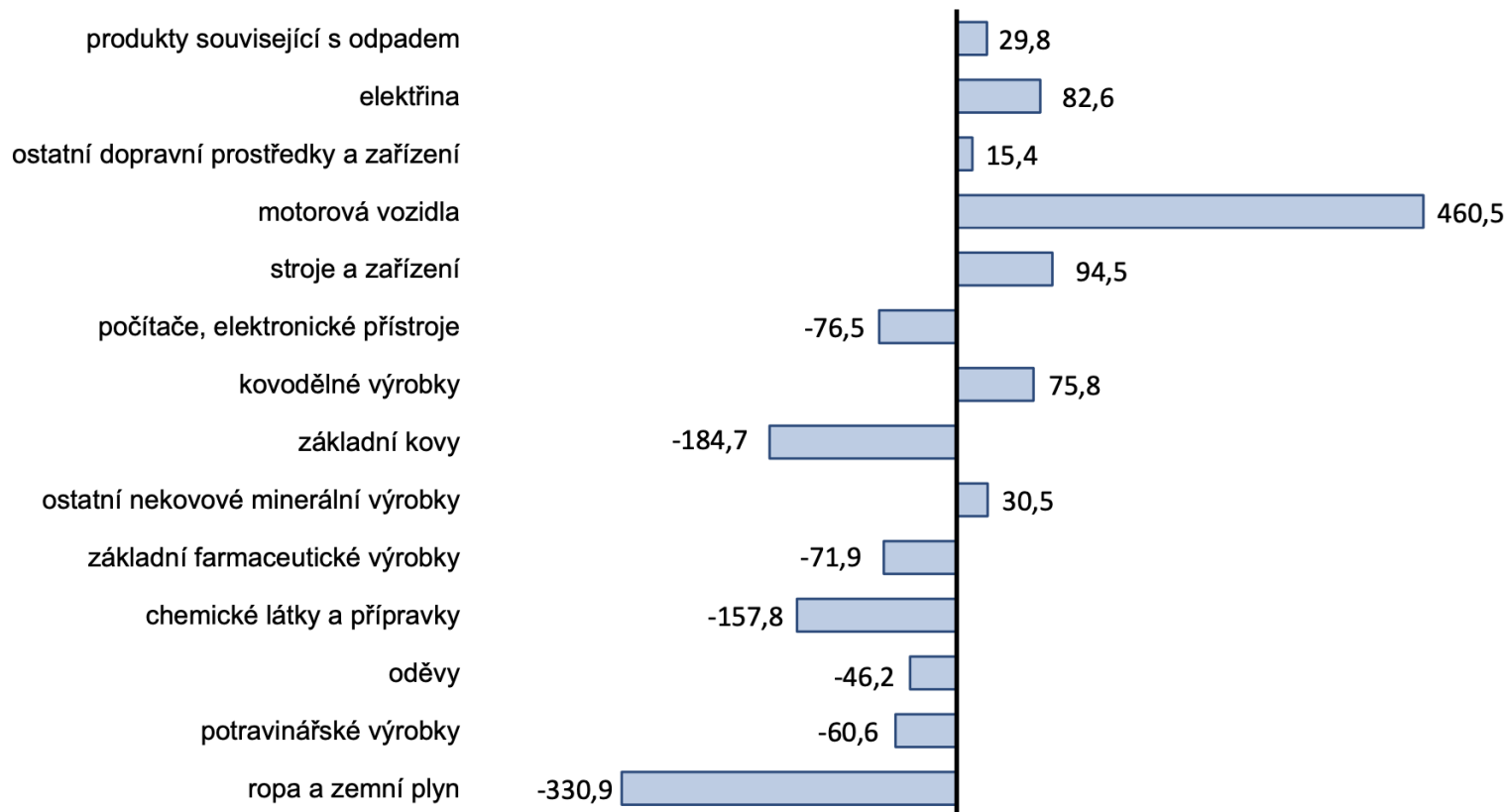
PŘEHLED SEKCE A ODDÍLŮ

Sekce	Oddíl	Název
A		PRODUKTY A SLUŽBY ZEMĚDĚLSTVÍ, LESNICTVÍ A RYBÁŘSTVÍ
	01	Produkty zemědělství a myslivosti a související služby
	02	Produkty lesnictví, těžby dřeva a související služby
	03	Ryby a jiné produkty rybolovu; produkty akvakultury; podpůrné služby pro rybolov a akvakulturu
B		TĚŽBA A DOBÝVÁNÍ
	05	Černé a hnědé uhlí a lignit
	06	Ropa a zemní plyn
	07	Rudy
	08	Ostatní těžba a dobývání nerostných surovin
	09	Podpůrné služby při těžbě

Dovoz a vývoz surovin v ČR

2022

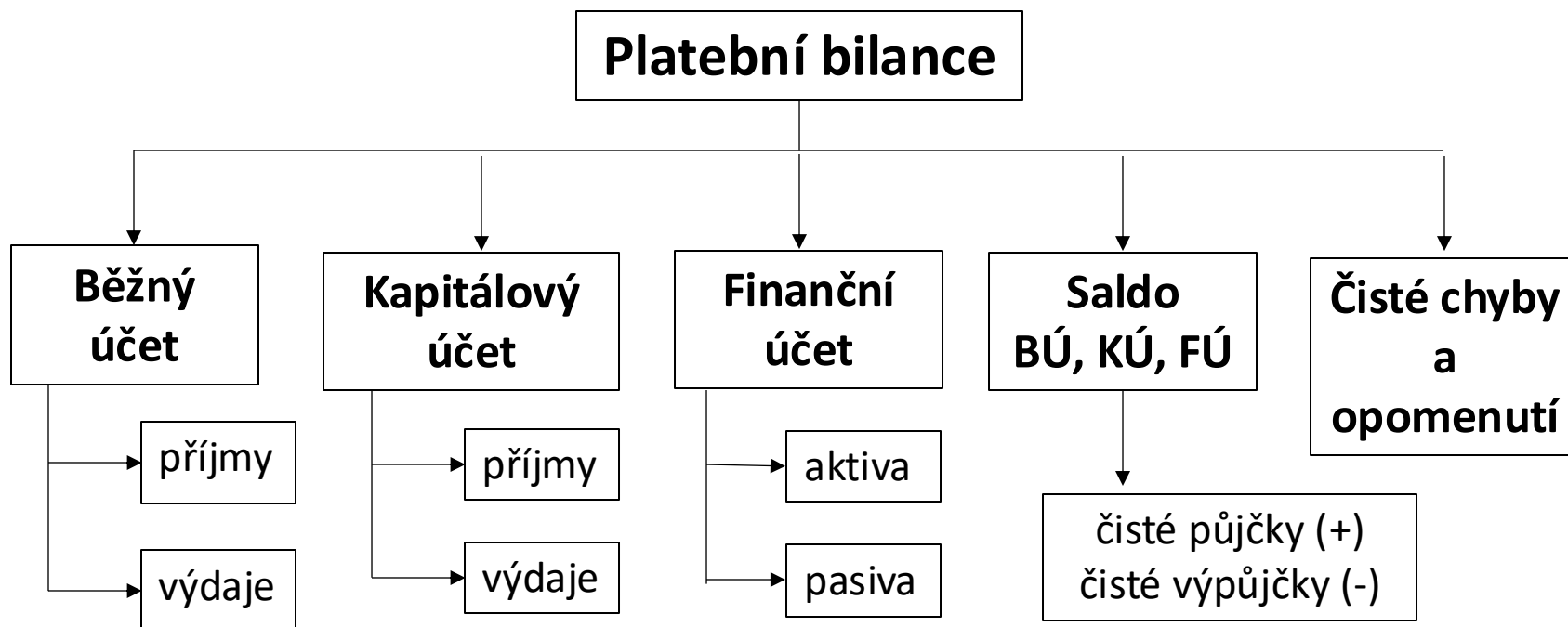
vybrané oddíly CZ-CPA

Platební bilance země

- Zachycuje peněžní transakce domácí ekonomiky se zahraničním v daném roce
- Porovnává **platby ze zahraničí a platby do zahraničí** – teritoriální princip
- Platební bilance je vždy účetně vyrovnaná (má dáti/dal) → vyrovnávací položkou je **změna devizových rezerv**
- Rovnováha platební bilance = **vnější rovnováha ekonomiky**

Běžný účet PB

- Zachycuje vývoz a dovoz zboží a služeb
- Prvotní důchody (příjmy a výdaje)
- Druhotné důchody (příjmy a výdaje)

Kapitálový účet PB

Finanční účet PB

- Přímé zahraniční investice
- Portfoliové investice
- Finanční deriváty a zaměstnanecké opce na akcie
- Ostatní investice

Nerovnováha PB → změna devizových rezerv

- **Deficit BÚ**

- vyrovnání přes FÚ
- vyrovnání přes devizové rezervy

CB nakupuje domácí měnu na devizovém trhu → snížení devizových rezerv

- **Přebytek BÚ**

- vyrovnání přes FÚ
- vyrovnání přes devizové rezervy

CB prodává domácí měnu na devizovém trhu → zvýšení devizových rezerv

Intervence CB na devizovém trhu pomáhají udržovat stabilitu měny a celkovou ekonomickou rovnováhu.

Zahraniční dluh

je zadluženost vůči zahraničí

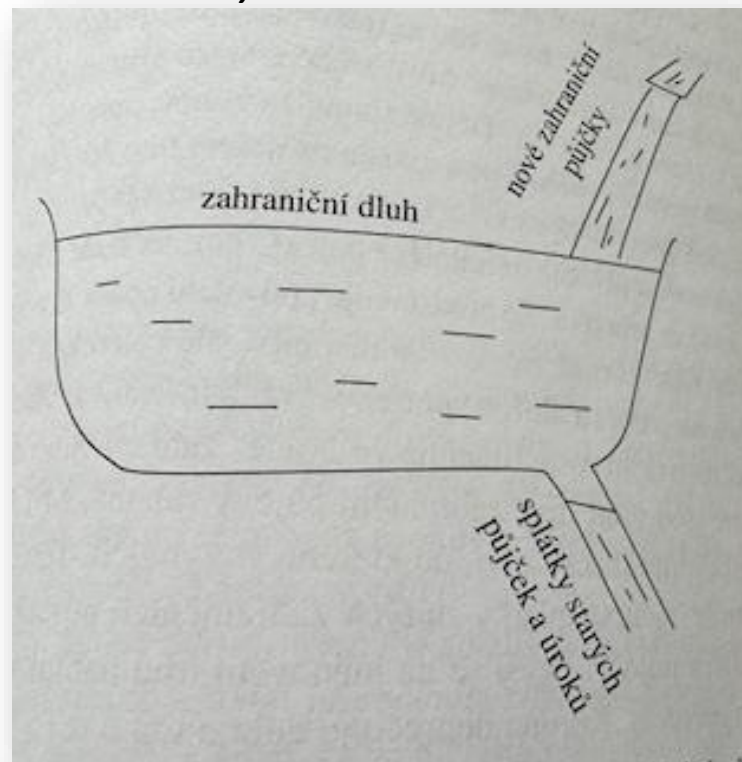
Zahraniční dluh ČR činil ke konci roku
2023 **4,622 bilionu Kč = 63 % HDP**

V zahraniční si půjčují soukromé
osoby/firmy

Zahraniční investoři půjčují české vládě
– **dluh zaplatí daňoví poplatníci**

Zahraniční dluh je spojen s obchodní bilancí a s kurzem měny

Model vany

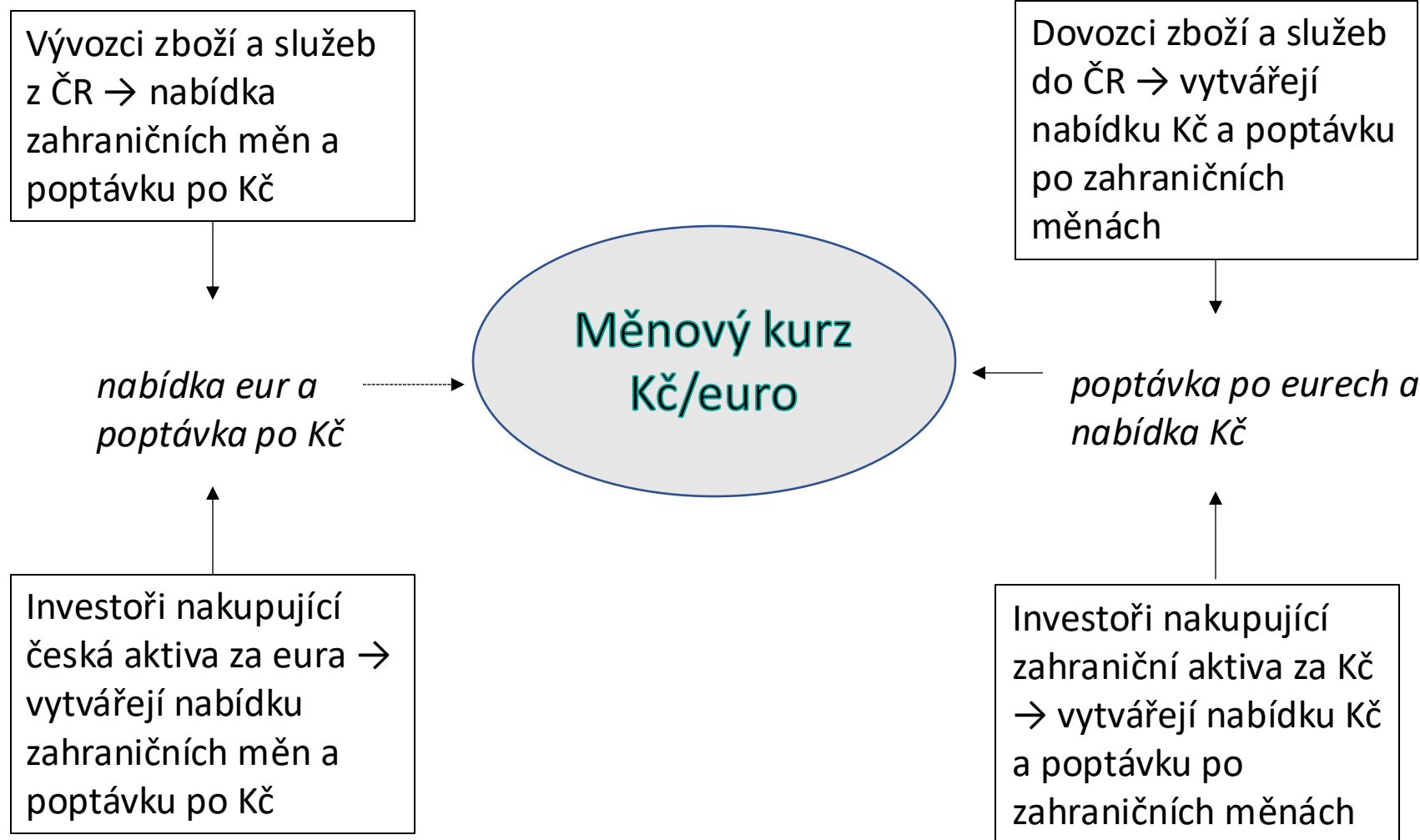

Zahraniční obchod a měnový kurz

- Měnový kurz (devizový kurz) je cena měny vyjádřená v zahraničních měnách
- Měny různých zemí se směňují na měnovém trhu
- Kursovní lístek – valuty (turisté), devizy

Platnost pro 29. 5. 2024

Měna	Země	Množství	Deviza		Valuta	
			Nákup	Prodej	Nákup	Prodej
AUD	Austrálie	1	15,031	15,183	14,170	16,050
BGN	Bulharsko	1		13,042		
CAD	Kanada	1	16,548	16,714	15,600	17,660
CHF	Švýcarsko	1	24,760	25,008	23,340	26,420
CNY	Čína	1		3,235		
DKK	Dánsko	1		3,419		
EUR	EMU	1	24,522	24,768	23,120	26,180
GBP	Velká Británie	1	28,826	29,116	27,170	30,770
HKD	Hongkong	1		3,002		
HUF	Maďarsko	100		6,661		
ILS	Izrael	1		6,383		
ISK	Island	100		17,085		
JPY	Japonsko	100	14,382	14,526	13,550	15,350
MXN	Mexiko	1		1,409		
NOK	Norsko	1		2,236		
NZD	Nový Zéland	1		14,454		
PHP	Filipíny	100		40,438		
PLN	Polsko	1	5,778	5,888		

Typy měnových kurzů

- Volně plovoucí měnový kurz (*floating*)
- Fixní měnový kurz
- Řízený floating – CB vyhlásí fluktuační pásmo (horní a dolní limit) v němž nechá kurz měny volně plavat

Kurz měny je zpravidla vázán na koš zahraničních měn.

Zavěšení Kč například na euro znamená, že ČNB nedovolí, aby se kurz Kč vůči euru odchýlil od určité hodnoty.

Změny nabídky a poptávky na měnovém trhu vyvolávají změnu měnového kurzu

Apresiasi - zhodnocení měny oproti jiným měnám

Zvýšení poptávky po určité měně oproti její nabídce

Depreciace - znehodnocení měny oproti jiným měnám

Nabídka měny vzroste oproti poptávce po ní

Měnový kurz a úroková míra

V malé otevřené ekonomice je měnový kurz ovlivněn zejména chováním investorů

Úroková parita objasňuje proč a v jakém rozsahu dochází ke změnám měnových kurzů

Úroková parita – měnový kurz se ustálí na takové úrovni, při které jsou očekávané míry výnosu z aktiv v obou zemích stejné

Teorie parity kupní síly (G. Cassel)

dává odpověď, proč se kurz Kč za euro pohybuje kolem 25 korun (výše měny)

Absolutní verze teorie PKS se snaží vysvětlit výši měnových kurzů

- teorie vychází z působení zákona jediné ceny
- Zákon jediné ceny – jestliže se nějaké zboží prodává na dvou trzích za odlišné ceny, bude docházet k arbitrážím.

PKS měny znamená, že lze za tuto měnu koupit stejné množství zboží a služeb doma i v zahraničí.

$$E_{\text{Kč/USD}} = \frac{P_{\text{Kč}}}{P_{\text{USD}}}$$

Problém existence neobchodovatelných statků → odchýlení od PKS

Relativní verze teorie PKS

- Vychází rovněž ze zákona jediné ceny
- Vysvětluje změny měnových kurzů
- Změna měnového kurzu je způsobena změnou cenových hladin

$$d_{Kč/USD} = P_{Kč} - P_{USD}$$

Pokud domácí cenová hladina vzroste více než zahraniční cenová hladina → **depreciate** domácí měny

Pokud zahraniční cenová hladina vzroste více než domácí cenová hladina → **appreciate** domácí měny

Rozsah změny kurzu je dán rozdílem ve změně cenových hladin

Zahraniční obchod a ekonomický růst

$$\text{HDP} = C + I + G + \text{NX}$$

$$\text{NX} = \text{export} - \text{import}$$

Podíl vývozu zboží a služeb na HDP (%)

% HDP

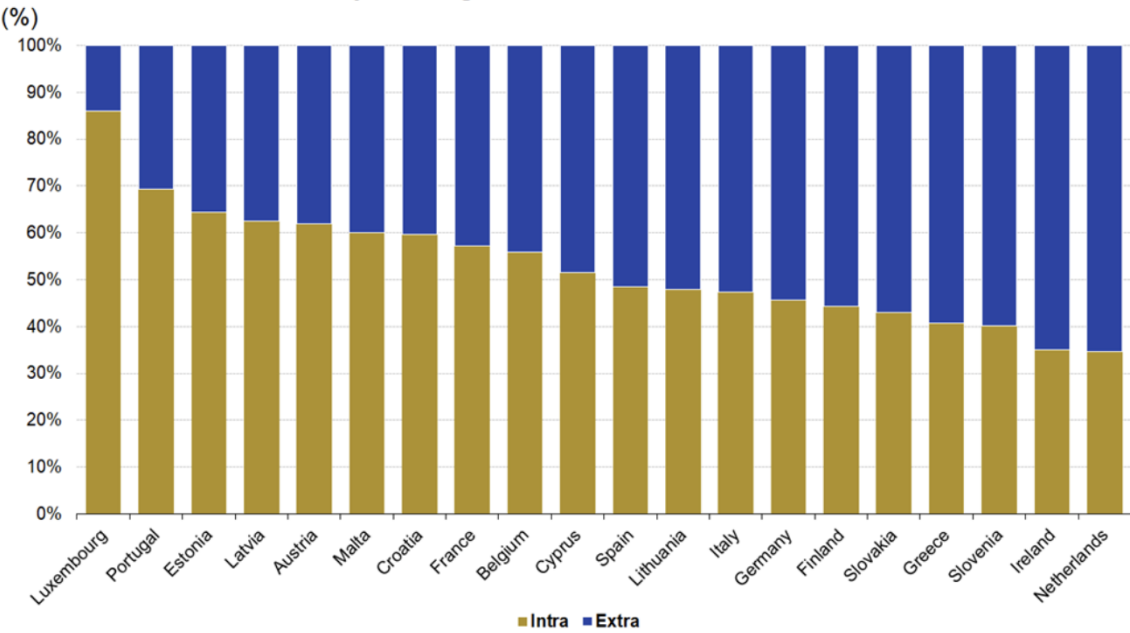
% of GDP

Země	1995	2000	2005	2010	2015	2020	2021	2022	Country
EU 27	28,3	35,7	37,4	40,3	47,0	46,5	50,5	56,3	EU 27
Eurozóna 19	27,7	35,1	36,5	39,2	46,0	45,4	49,5	55,1	Euroarea 19
v tom:									incl.:
Belgie	60,1	72,5	74,3	75,9	77,8	78,6	87,9 ²⁾	95,7	Belgium
Bulharsko	32,3	36,2	42,5	50,1	63,8	56,1	61,4	69,2	Bulgaria
Česko	40,2	48,1	61,8	65,5	80,6	69,9	72,7	76,5	Czechia
Dánsko	36,6	44,8	47,5	50,5	55,4	55,1	58,7	70,0	Denmark
Estonsko	65,9	61,6	65,4	75,0	77,4	69,2	80,3	85,8	Estonia
Finsko	35,8	42,0	40,3	38,4	35,4	35,8	39,4	45,3	Finland
Francie	22,6	28,6	27,0	26,8	30,6	27,3 ²⁾	30,0 ²⁾	34,7	France
Chorvatsko	27,3	35,1	36,4	35,6	45,6	41,4	49,7 ²⁾	59,2	Croatia
Irsko	73,5	94,4	79,5	103,2	121,9	132,9	133,7	137,1	Ireland
Itálie	24,7	25,6	24,6	25,1	29,7	29,4	32,1	36,6	Italy
Kypr	66,8	70,0	55,7	50,3	70,0	80,7	89,4 ²⁾	95,0	Cyprus
Litva	37,2	38,6	55,1	63,9	68,8	73,1	80,1	86,8	Lithuania
Lotyšsko	34,6	36,8	43,0	53,3	60,3	60,8	64,6	72,0	Latvia
Lucembursko	104,5	147,6	153,8	162,7	191,8	203,1	213,2	211,3	Luxembourg
Maďarsko	39,2	66,9	62,5	81,1	87,5	78,7	79,9 ²⁾	91,2	Hungary
Malta	126,7	120,2	103,6	150,9	154,6	173,8	166,4	165,3	Malta
Německo	22,0	30,8	38,1	42,6	46,9 ²⁾	43,5 ²⁾	47,3 ²⁾	50,9	Germany
Nizozemsko	57,2	66,0	65,6	69,8	82,7	78,3	84,1 ²⁾	93,8	Netherlands
Polsko	22,9	27,2	34,6	40,1	47,5	53,0	57,7	62,7	Poland
Portugalsko	26,8	28,2	27,1	30,1	40,6	37,0	41,4 ²⁾	49,6	Portugal
Rakousko	33,5	43,3	48,6	51,3	53,1	51,6	56,0	62,1	Austria
Rumunsko	25,6	21,6	24,5	31,7	41,3	36,9	40,6 ²⁾	43,0	Romania
Řecko	14,4	23,7	21,3 ³⁾	21,8	32,1	32,1 ²⁾	40,9 ²⁾	49,1	Greece
Slovensko	53,9	53,2	72,3	76,6	91,6	85,1	92,1	99,4	Slovakia

Pojetí zahraničního obchodu v EU

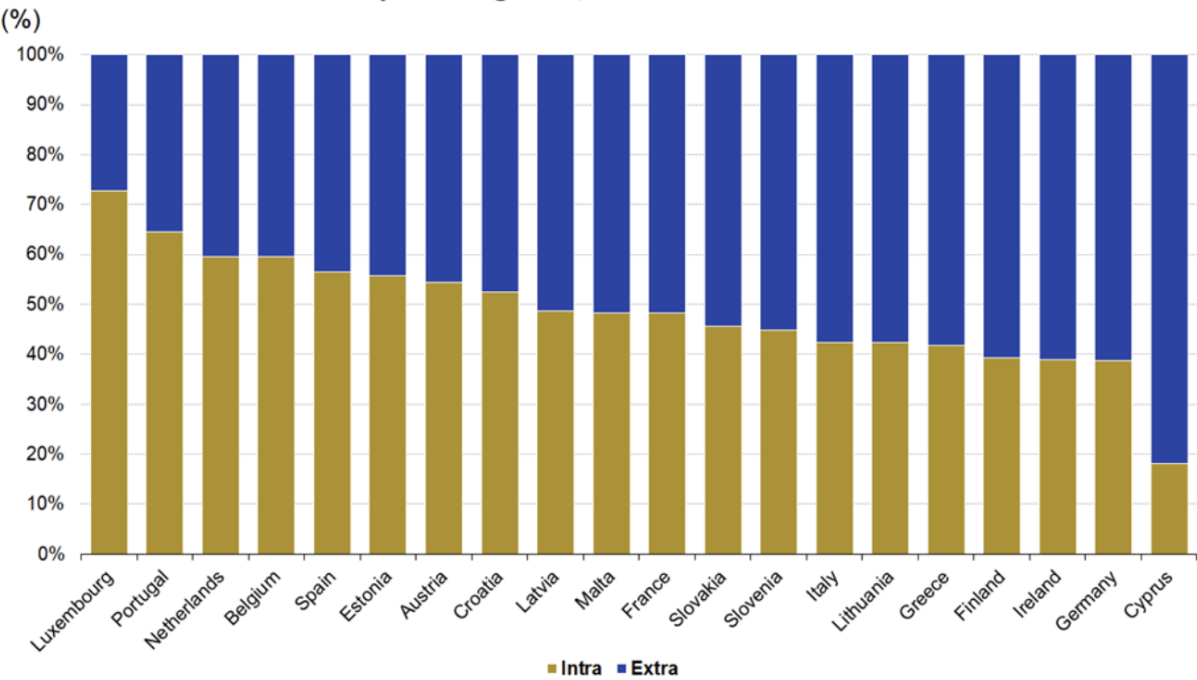
- Výměna zboží a služeb členských států EU s třetími zeměmi – *extrakomunitární obchod*
 - Společný celní sazebník a jiné nástroje obchodní politiky (SOP EU)
- Výměna zboží a služeb mezi členskými státy EU – *intrakomunitární obchod*
 - Vnitřní trh se 4 ekonomickými svobodami – volný pohyb zboží, služeb, osob a kapitálu

Extra and intra euro area imports of goods, 2023

Source: Eurostat (online data code: tet00066)

Extra and intra euro area exports of goods, 2023

Source: Eurostat (online data code: tet00066)

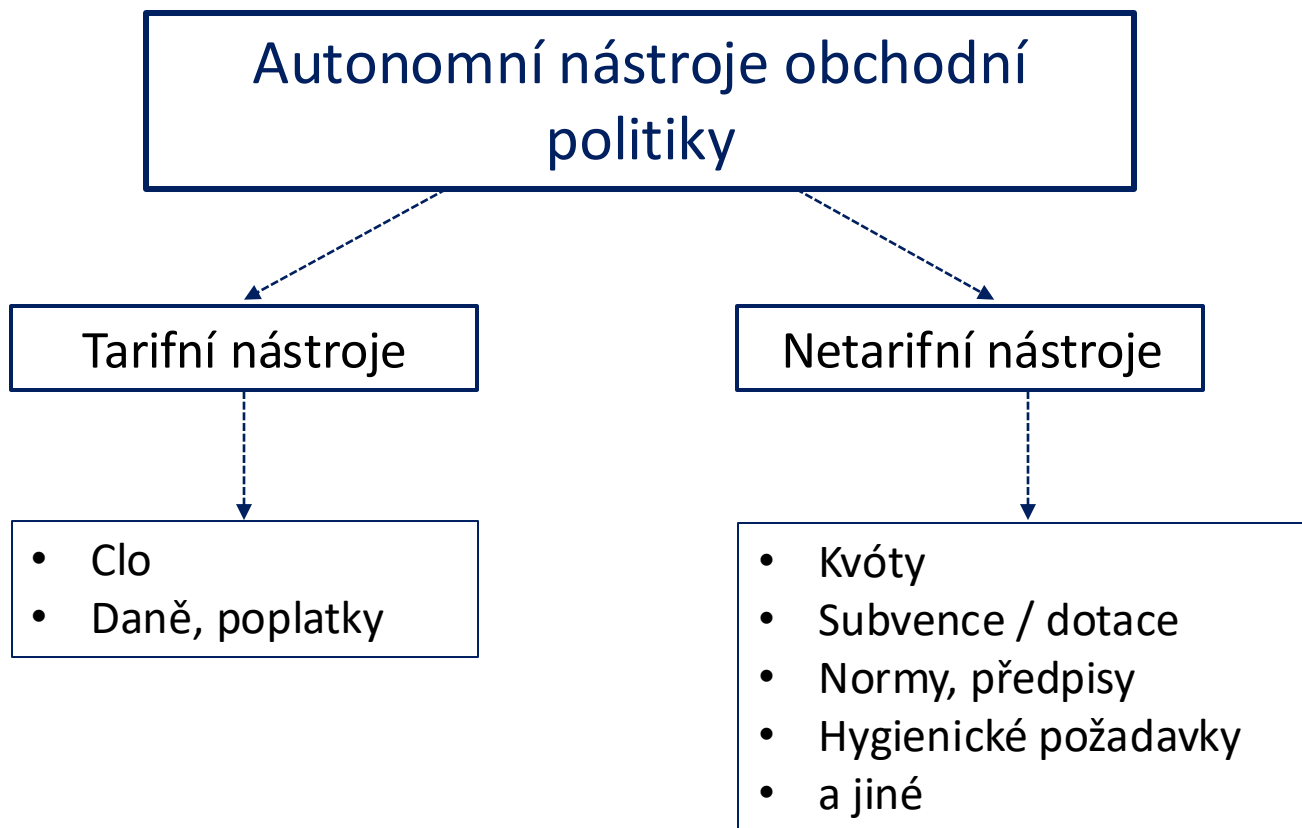
Liberalizace & protekcionismus v mezinárodním obchodě

Svobodný mezinárodní obchod zvětšuje možnosti pro mezinárodní specializaci a přináší prospěch všem zemím zapojeným do mezinárodního obchodu

Výhody mezinárodního obchodu

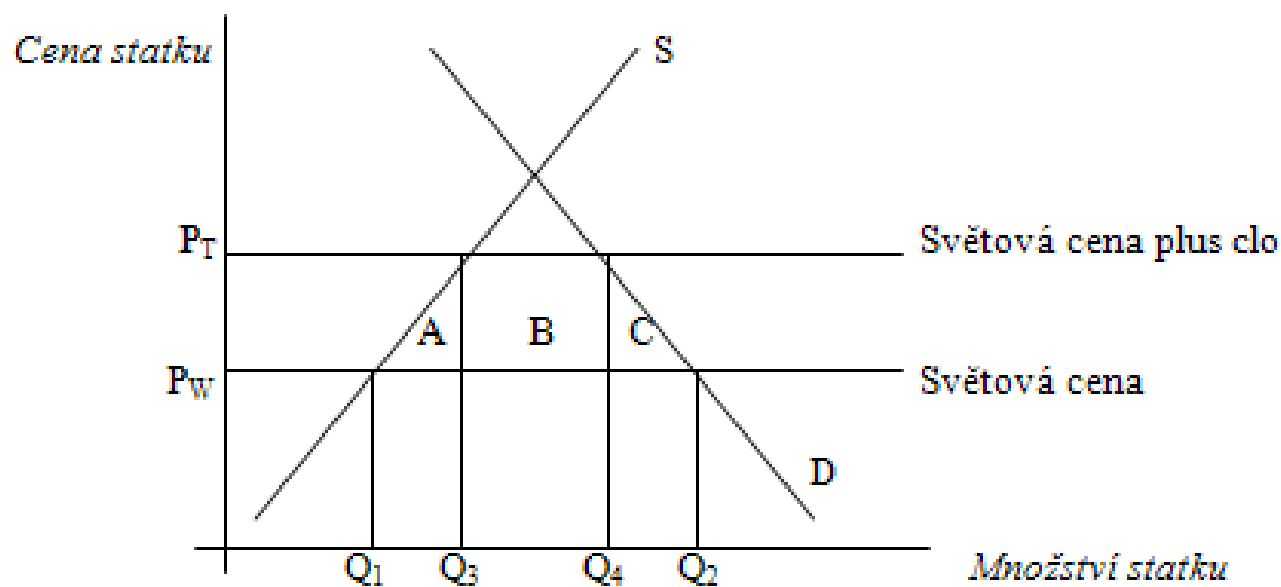
- Větší sortiment nabízeného zboží, lepší výběr pro spotřebitele
- Pod vlivem konkurence dochází k poklesu ceny nabízeného zboží
- Konkurence má vliv i na kvalitu nabízeného zboží, inovace
- Efektivní využití zdrojů

Protekcionismus a jeho nástroje

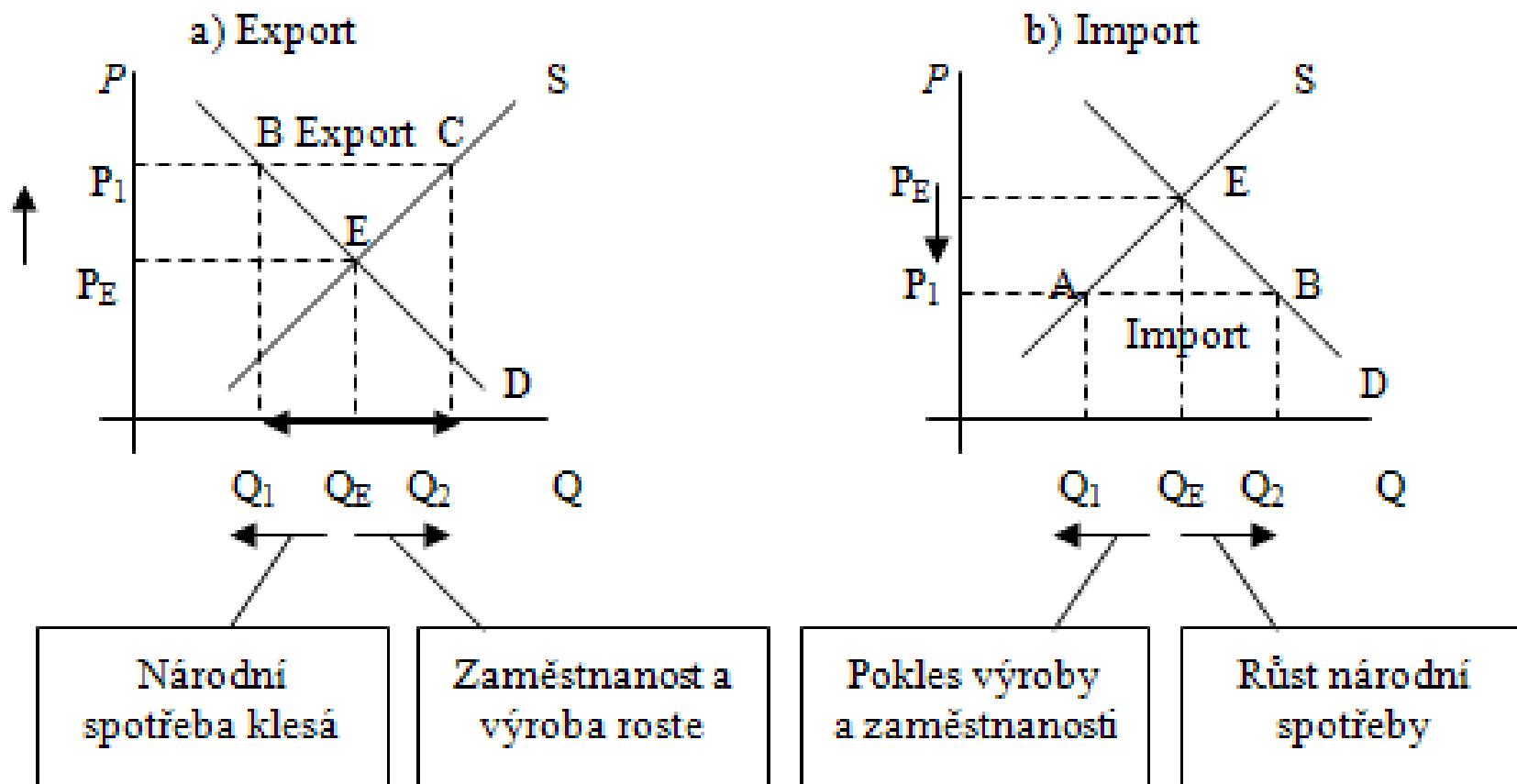

Protekcionismus a jeho nástroje

Účinky dovozního cla

Dopad cel na vývozní a dovozní zemi

Protekcionistická opatření v surovinovém obchodě

Vývozní omezení jako
předmět obchodního
sporu ve WTO

Dopad na světový obchod?

DS394 China — Measures Related to the Exportation of Various Raw Materials

23 JUNE 2009

DS395 China — Measures Related to the Exportation of Various Raw Materials

23 JUNE 2009

DS398 China — Measures Related to the Exportation of Various Raw Materials

21 AUGUST 2009

DS431 China — Measures Related to the Exportation of Rare Earths, Tungsten and Molybdenum

13 MARCH 2012

DS432 China — Measures Related to the Exportation of Rare Earths, Tungsten and Molybdenum

13 MARCH 2012

DS433 China — Measures Related to the Exportation of Rare Earths, Tungsten and Molybdenum

13 MARCH 2012

Děkuji za pozornost

prof. Ing. Lenka Fojtíková, Ph.D.

+420 596 994 560

lenka.fojtikova@vsb.cz

www.vsb.cz